

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
412-47/2023

дел. бр. 23627 датум: 19. септембар 2023. год.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети
Полицијској управи у Крагујевцу

Београд, септембар 2023. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево и Кликактив – Центар за развој социјалних политика.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 82/22.

1.2. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Крагујевцу – седиште ПУ и полицијске станице Кнић, Рача, Баточина, Лапово, Топола и Аранђеловац Казнено-поправни завод у Крагујевцу – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	3. и 4. август 2023. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су биле ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењима Комитет правника за људска права и Одбор за људска права Ваљево
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Чланови тима: Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Катарина Тоскић, <i>Комитет правника за људска права</i> Младен Миловановић, <i>Одбор за људска права Ваљево</i>

1.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски и заводски службеници, као и руководства посећених установа, су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима тима пружене су све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, ненадзирани разговори са лицима лишеним слободе по избору чланова тима, као и увид у и фотокопирање затражене документације.

1.4. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПУ Крагујевац, тим НПМ је 3. августа у КПЗ Крагујевац обавио разговоре са 25 притвореника који су се у дану посете налазили у Заводу и од заводских служби прибавио додатне информације од значаја за предмет овог извештаја. Потом је НПМ, подељен у два подтима, истог дана посетио полицијске станице Кнић и Рача, а током ноћи Полицијску станицу Баточина. Наредног дана, 4. августа, подтимови НПМ су посетили седиште ПУ Крагујевац и полицијске станице Лапово, Топола и Аранђеловац. У посећеним организационим јединицама полиције, НПМ је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима, извршио увид у документацију о задржавању, обишао просторије за задржавање и разговарао са два задржана лица која су затечена приликом посете седишту ПУ.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату и да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

НПМ је утврдио да се ова права задржаних лица у значајној мери поштују, али да у документацији о задржавању често недостају писмене информације о томе.

У записницима о задржавању које је тим НПМ прегледао су често недостајале информације од значаја за предмет овог извештаја, о чему ће бити више речи у наставку текста. Поједине информације су биле документоване у службеним белешкама полицијских службеника који су поступали према задржаним лицима. Ипак, службена белешка, осим што не представља свеобухватну евиденцију о задржавању на начин на који је види Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ) и чије увођење је редовно препоручивао након посета Републици Србији, задржана лица, за разлику од записника о задржавању, немају могућност увида и евентуалног оспоравања информација које се у њима налазе изношењем примедби или потврђивања информација стављањем свог потписа. **НПМ скреће пажњу на потребу да се записници о задржавању уредно воде и да садрже потпун приказ поступања према задржаном лицу током трајања задржавања.** Како је то НПМ више пута до сада истицао, уредно вођење евиденција доприноси добром управљању, представља једну од гаранција заштите основних права лица и помаже у оптимизацији управљања подацима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Полицијски службеници навели су да се лица према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, најпре, на лицу места, усменим путем обавештавају о својим правима, а потом им се, одмах по довођењу у станицу, уручује писано обавештење о правима. Када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица. У ситуацијама када лице одбије да потпише обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

У предметима о задржавању у које је тим НПМ остварио увид, налазила су се обавештења о правима доведених и задржаних лица. Ипак, у више предмета задржавања у кривичним поступцима писмени формулар – обавештење о правима није одговарајући, јер садржи информације из члана 294. Законика о кривичном поступку, који уређује поступак задржавања лица, али не и листу права задржаног.

1.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац за писмено обавештавање лица задржаних у кривичном поступку о њиховим правима у више случајева је коришћен неодговарајући формулар – обавештење.

РАЗЛОЗИ

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободe уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.⁴

ЦПТ препоручује српским властима да предузму кораке како би се обезбедило да без одлагања осигурају да сва лица која је полиција задржала буду у потпуности обавештена о својим основним правима од самог почетка њиховог лишавања слободe (то јест, од тренутка када су дужна да остану у полицији). То би требало осигурати пружањем јасних усмених информација на самом почетку, које би се допуњавале што је пре могуће (то јест, одмах по њиховом доласку у полицијске просторије) давањем писменог обрасца у којем би се њихова права директно приказивала. Даље, Комитет такође препоручује да се различите верзије информативних листова обједине и стандардизују и да увек садрже право притвореног лица да обавести трећу страну и да приступи лекару како је наведено у члану 69. ЗКП.⁵

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;
4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁶

⁴ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, ЦПТ/Инф (2002) 15, пар. 44.

⁵ Србија: Посета ЦПТ 2021, ЦПТ/Инф (2022) 03, пар. 38.

⁶ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/19 и 93/22), чл. 29.

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће свим лицима која су задржана у кривичном поступку уручивати писмена обавештења о правима задржаних лица, односно образац у ком ће бити наведена права задржаног из члана 29. Правилника о полицијским овлашћењима.

Писмена обавештења о правима која се чувају међу документацијом о задржавању су углавном била потписана или је био наведен податак да је лице одбило да их потпише. Ипак, у појединим предметима о задржавању, по разним законским основима, пронађена су обавештења о правима задржаног лица која нису била потписана нити је констатовано да је лице одбило да потпише и прими ово обавештење.

2.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац поједини формулари писмених обавештења о правима задржаних нису потписана нити је констатовано да је задржано лице одбило да прими или потпише обавештење.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). **За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје.** Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.⁷

Слаба је корист од права која имају особе лишене слободе уколико нису упознате са постојањем тих права. Дакле, неопходно је да особе одведене у полицијски притвор буду изричито упознате са својим правима, без одлагања и на језику који разумеју. Да би се обезбедило да ово буде и урађено, треба увести праксу да се лицима задржаним од стране полиције одмах по притварању да формулар у коме се наводе ова права. Уз то, **од тих особа треба тражити да потпишу изјаву којом потврђују да су упозната са својим правима.**⁸

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то:

1. да буде обавештено о разлозима задржавања;
2. да буде поучено да није дужно ништа да изјави, а да све што изјави може бити у законом прописаном поступку употребљено против њега као доказ;
3. на браниоца по свом избору, да неометано обави разговор са браниоцем, да бранилац присуствује његовом саслушању;

⁷ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, ЦПТ/Инф (92) 3, пар. 40.

⁸ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 44.

4. да буде обавештено да ће се бранилац одредити по службеној дужности, ако га само не изабере, када је то законом обавезно;
5. да се о времену и месту задржавања обавести лице по његовом избору, дипломатско конзуларни представник државе чији је држављанин или представник одговарајуће међународне организације ако је лице избеглица или лице без држављанства;
6. да се без одлагања о задржавању обавести лице или орган старатељства ако је потребно обезбедити заштиту или старање о детету или другим лицима о којима се стара задржано лице;
7. да неометано контактира са дипломатско конзуларним представником своје државе, односно представником одговарајуће међународне организације;
8. да га прегледа лекар;
9. на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор;
10. да покрене поступак пред надлежним полицијским или правосудним органима ради испитивања законитости задржавања или надокнаде штете.

Полицијски службеник ће задржаном лицу уручити писано обавештење из става 1. овог члана.

После уручења обавештења из става 2. овог члана, полицијски службеник ће задржано лице позвати да потпише примерак обавештења. Ако задржано лице одбије да прими обавештење или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеник ће наведено констатовати на обавештењу.⁹

ПРЕПОРУКА

У ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу, ако задржано лице одбије да прими писмено обавештење о правима или одбије да га потпише или је неписмено, полицијски службеници ће наведено констатовати на обавештењу.

Предмети су садржали и решења о задржавању, са поуком о праву на жалбу и потписима задржаних лица којима су потврдили њихов пријем. Уочено је и да се решења о задржавању, као и писмена обавештења о правима, уручују лицима убрзо по довођењу у полицијску станицу. Према службеним наводима, задржаним лицима се у свим посећеним полицијским станицама омогућава да ову документацију држе код себе током трајања задржавања. Онима који то не желе, њихова документација се чува са привремено одузетим стварима. Два задржана лица која су затечена у седишту ПУ Крагујевац приликом посете су код себе држала документацију. **Овим је унапређено поступање и исправљена пракса која је утврђена приликом прве посете ПУ Крагујевац обављене 2015. године, када су посећени седиште и све полицијске станице, с обзиром да се тада задржаним лицима није дозвољавало да документацију о задржавању држе код себе током трајања задржавања,¹⁰ што НПМ похваљује.**

О току задржавања се води записник. С обзиром да не располажу све полицијске станице просторијама за задржавање, ове записнике воде полицијске станице у којима се задржано лице налази, а не полицијска станица која је одредила задржавање. Полицијске станице које су одредиле задржавање задржана лица обавештавају о правима и у записник уносе податке који су до тада познати (нпр. подаци о обавештавању блиске особе), те након тога вођење записника преузима станица у којој ће лице бити задржано. Ово је добро решење с обзиром да полицијски службеници који

⁹ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29.

¹⁰ Извештај о посети ПУ Крагујевцу, бр. 71-34/15 од 13. маја 2015. год. (ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2015), поглавље 1.2.1. Доношење решења о задржавању и вођење записника о задржавању.

непосредно поступају са задржаним лицем имају и непосредна сазнања о дешавањима о току задржавања која је потребно унети у записник, а такође у могућности су и да по истеку задржавања одштапају записник и уруче га задржаном лицу, што је честа потешкоћа са којима се сусрећу полицијске станице у земљи које немају своје просторије за задржавање. Ипак, неколико записника, који су вођени у свим полицијским станицама у којима постоје просторије за задржавање, односно које воде записнике, није било потписано од стране задржаних лица нити су уписани разлози одбијања, а у ПС Баточина НППМ је добио информацију да се записници не уручују задржаним лицима по истеку задржавања.

Неколико притворених лица са којима је тим НППМ разговарао је тврдило да није добило примерак записника о задржавању, иако је НППМ утврдио да се међу документацијом о њиховом задржавању налази и потписан примерак записника.

Записници о задржавању садрже значајне информације о току задржавања и остваривању права лица током трајања задржавања. Подаци из записника служе и за проверу каснијих евентуалних примедби на услове задржавања и поступање полицијских службеника, па би зато задржаном лицу требало омогућити да оствари увид у записник и изнесе евентуалне примедбе на информације које се у њему налазе. Другим речима, за разлику од остале документације која се уручује задржаним лицима и за коју је у принципу довољно назначити да је лице одбило да прими или потпише документ који му се уручује, када је у питању записник о задржавању задржаном лицу би требало бити омогућено и да стави примедбе на записник, пружајући му тако могућност и да оспори поједине наводе који се налази у њему (на пример, о присуству полицијских службеника лекарском прегледу или о томе да ли је или није хтео некога да обавести о свом лишењу слободе и сл.).

3.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац у записницима о задржавању који нису потписани од стране задржаних лица нису у свим случајевима забележени разлози које је за то изнело лице.

У појединим полицијским станицама записници се не уручују задржаним лицима по истеку задржавања.

РАЗЛОЗИ

*ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), **требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје.** Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.¹¹*

¹¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица потписује полицијски службеник који је лице задржао и задржано лице.

Примерак записника се уручује задржаном лицу.

Ако задржано лице одбије да прими примерак записника или одбије да га потпише, полицијски службеник ће о томе сачинити забелешку на записнику.

Записник о задржавању лица садржи: 1) личне податке задржаног лица (име, презиме, адресу, јединствени матични број грађана); 2) време почетка задржавања; 3) правни основ за задржавање; 4) податке о начину упознавања лица за разлозима задржавања и његовим правима; 5) податке о оствареним правима задржаног лица; 6) податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица; 7) податке о довођењу задржаног лица надлежном органу; 8) податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу; 9) податке о привремено одузетим предметима погодним за напад, повређивање или самоповређивање; 10) податке о времену и разлозима напуштања и повратка лица у просторије за задржавање; 11) време престанка задржавања; 12) **потпис задржаног лица и полицијског службеника који спроводи задржавање.**¹²

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће записнике о задржавању лица уручивати задржаним лицима по истеку задржавања.

Задржаном лицу ће се понудити да потпише записник. Уколико лице то одбије, о томе ће се сачинити забелешка на записнику, уз навођење разлога које је лице за то дало.

Више записника о задржавањима, који су вођени у свим полицијским станицама у којима постоје просторије за задржавање, не садрже информације о обилазцима лица током трајања задржавања. Тако, на пример, није уписан ниједан обилазак за лице које је било задржано дуже од 13 сати у просторији ПС Баточина; за лице које је било задржано скоро 22 сата у просторији у седишту ПУ Крагујевац, за лице које је било задржано 37 сати у просторији ПС Аранђеловац.

Одговорност је полиције да задржаним лицима која се налазе у полицијским станицама обезбеди сигурност и физички интегритет, што подразумева правилан надзор над њима између осталог и током боравка у просторијама за задржавање, за шта је видео надзор изузетно корисно, али не и довољно средство. Због тога је потребно да полицијски службеници периодично обиђу задржана лица и увере се о њиховом стању, а применом начела одговорности сваки обилазак и интеракција са задржаним лицем би требало да буде евидентирана.

4.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац недостају подаци о обилазцима и разговорима са задржаним лицима.

¹² Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111.

РАЗЛОЗИ

Обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет. Из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима.¹³

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање лица, по правилу, врше полицијски службеници који су за то посебно оспособљени.

Надзор над задржаним лицима у просторијама за задржавање, полицијски службеник врши повременим обиласком и разговором са задржаним лицем.¹⁴

ПРЕПОРУКА

У ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу полицијски службеници ће надзор над задржаним лицима вршити и повременим обиласцима и разговорима са лицима и у записнике о задржавању ће уносити податке о томе када су обишли задржано лице, као и напомене у вези са тим, уколико постоје.

Жалбе против одлука о задржавању по правилу подносе браниоци у кривичном поступку, и то најчешће они постављени по службеној дужности. Ове жалбе одмах, са комплетним списима предмета задржавања, полицијски службеници односе у надлежни суд.

Притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре су углавном наводила да су добијала одлуке о задржавању и да су им уручивана писмена обавештења о правима. Ипак, неколико притвореника је навело да нису добили писмено обавештење о правима или другу документацију у вези са задржавањем (решење, потврда о одузетим предметима). Међутим, међу документацијом о њиховом задржавању су се налазили потписани примерци обрасца права задржаног лица,¹⁵ решења о задржавању и др.

НПМ је и приликом претходних посета ПУ Крагујевац указивао на одређене недостатке у вези са обавештавањем задржаних лица о њиховим правима и осталом документацијом у вези са задржавањем и препоручивао њихово отклањање. У Извештају о претходној посети седишту ПУ Крагујевац НПМ је, исто као и сада, утврдио да се у случајевима задржавања лица у кривичном поступку користи неодговарајући формулар – обавештење о правима задржаних лица и да у записницима о задржавању нису евидентирани повремени обиласци и разговори са задржаним лицима.¹⁶ Сличне недостатке у погледу писменог обавештења о правима НПМ је утврдио и приликом посете седишту ПУ Крагујевац и полицијским станицама Баточина и Лапово обављеним 2019. године,¹⁷ а недостатке у писменом обавештавању задржаних лица о њиховим правима и приликом прве посете ПУ Крагујевац, када су посећени седиште и

¹³ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 48.

¹⁴ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 35. ст. 1. и 2.

¹⁵ Који додуше не садржи листу права задржаног већ поступак задржавања у кривичном поступку, о чему је било више речи у тексту горе.

¹⁶ Извештај о посети Полицијској управи у Крагујевцу, бр. 412-21/22 од 28. априла 2022. год. (ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2022), поглавље 2.1. Обавештење о правима и документација.

¹⁷ Извештај о посети Полицијској управи Крагујевац, бр. 412-2/19 од 21. маја 2022. год. (ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2019), поглавље 2.1.1. Остваривање права задржаних лица.

све полицијске станице, обављене 2015. године.¹⁸ Приликом ове, прве посете, утврђено је и да неки записници о задржавању нису били потписани од стране задржаног лица нити је унета констатација о томе,¹⁹ исто као и сада. **У свим одговорима на ове извештаје је наведено да су преузете мере и да ће у будућем раду бити поступано у складу са упућеним препорукама.**²⁰ С обзиром на то да је НПМ овом приликом поново утврдио сличне недостатке, НПМ је поновио горе наведене препоруке, али још једном апелује на руководство ПУ да предузме одговарајуће мере, укључујући и инструкције полицијским службеницима који непосредно поступају према задржаним лицима и које би биле периодично и по потреби понављане, да на одговарајући начин обавештавају лица о правима која имају током задржавања и да настоје да уредно евидентирају све податке од значаја за остваривање права задржаних и ток задржавања, а посебно оне на које је указано у препорукама.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Према наводима полицијских службеника, задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника или полицијски службеници обаве позив на број телефона који им лице да и о томе дају повратну информацију задржаном лицу.

Ово се обавља у полицијској станици која је одредила задржавање, након чега се лице транспортује у полицијску станицу у којој ће бити задржан. Када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када.

У већем броју случајева задржавања чију је документацију тим НПМ прегледао, лица нису желела да о свом задржавању било кога обавесте. Ова информација се евидентира у записницима. Ипак, у неколико предмета је уочено да је у записнику о задржавању констатовано да задржано лице никог није желело да обавести, а међу документацијом постоји службена белешка у којој се наводи да је обавештен пријатељ задржаног лица о његовом лишењу слободе. Такође, у неколико случајева је уписано да је о задржавању лица обавештен бранилац. НПМ скреће пажњу на чињеницу да је овде реч о два различита права: праву доведених и задржаних лица да обавесте о томе члана породице или другу блиску особу и праву на приступ браниоцу, те да је потребно да се одвојено евидентирају.

5.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац остваривање права задржаних лица да се о времену и месту задржавања обавести лице по избору није у свим случајевима уредно евидентирано.

¹⁸ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2015, поглавље 1.1.1. Обавештење о правима задржаних лица.

¹⁹ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2015, поглавље 1.2.1. Доношење решења о задржавању и вођење записника о задржавању.

²⁰ Акти ПУ Крагујевац бр. ПС-91/22 од 19. маја 2022. год; бр. ПС-142/19 од 02. августа 2019. год. и бр. 88-22515/15 ЦБ 1210209 од 13. јула 2015. год.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.²¹

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.²²

Записник о задржавању лица садржи податке о обавештавању чланова породице, других лица и надлежних органа о задржавању лица.²³

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће уредно евидентирати остваривање права задржаних лица да се о времену и месту задржавања обавести лице по избору, уношењем потребних података у записнике о задржавању, укључујући и податак да лице није желело да оствари ово право.

Без обзира на ово, НПМ констатује да је у погледу евидентирања остваривања права задржаних лица на обавештавање блиске особе остварен напредак, с обзиром на то да је приликом претходне посете утврђено да по правилу није било евидентирано време обавештавања блиске особе, што сада није случај.²⁴

Притвореници и задржана лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да су имали могућност да о задржавању обавесте блиску особу по избору. За неколико притвореника који су се пожалили НПМ да им ово право није омогућено у записницима о њиховом задржавању, који су потписани без примедби, је констатовано да не желе никога да обавесте.

²¹ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

²² Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

²³ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 111. т. 6.

²⁴ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2022, поглавље 2.2. Обавештење блиског лица.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Различита је пракса у погледу лекарских прегледа задржаних лица. У полицијским станицама Кнић, Топола, Рача, Лапово и Аранђеловац свим лицима која је потребно задржати се понуди лекарски преглед, док у седишту ПУ и ПС Баточина лекарски прегледи нису обавезни и обављају се уколико су на задржаном лицу уочене повреде, уколико се ради о тежој алкохолисаности, уколико је задржавању претходила саобраћајна незгода, уколико лице то захтева и сл. Догађа се да задржана лица одбију лекарски преглед, о чему се сачињава службена белешка.

Овај лекарски преглед, који се обавља пре смештаја у просторију за задржавање, није увек евидентиран у записнику, што је уочено у свим полицијским станицама. У појединим се сачињава посебна службена белешка о обављању овог прегледа, иако је у формулару записника предвиђен унос података о здравственом стању задржаног лица приликом пријема. Такође, у више записника у разним полицијским станицама није био унет податак да је лице примљено са повредама, иако формулари записника о задржавању пружају могућност једноставног и прегледног уноса података о здравственом стању задржаних лица приликом пријема – података о уоченим повредама, о пруженој лекарској помоћи, о терапији и др.

На пример, лицу које је било задржано у ПС Баточина су на лекарском прегледу који је обављен у УКЦ Крагујевац непосредно пре смештаја у КПЗ Крагујевац на извршење мере притвора, која му је одређена након задржавања, констатоване повреде на врату и грудном кошу које је задобио приликом лишења слободе, а у записнику о задржавању и прегледу података о задржаном лицу је наведено да лице нема видљивих повреда. Поред тога, он је био одведен на лекарски преглед пре почетка задржавања, али о томе нема података у записнику о задржавању. Даље, 5 лица која су била задржана у седишту ПУ Крагујевац и полицијским станицама Баточина и Аранђеловац су у КПЗ Крагујевац на извршење мере притвора примљени са модрицама и огреботинама, укључујући и у пределу лица, а у записницима о њиховом задржавању такође нема података о повредама.

6.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац здравствено стање задржаних лица на почетку задржавања, укључујући и пружање здравствене заштите, се не евидентира уредно.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико је потребно, објаснити

због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.²⁵

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.²⁶

Записник о задржавању лица садржи податке о видљивим телесним повредама, другим сазнањима о здравственом стању и пруженој медицинској помоћи задржаном лицу.²⁷

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће уредно евидентирати здравствено стање задржаних лица на почетку задржавања, тако што ће у записнике о задржавању уносити све предвиђене податке (уочене повреде приликом пријема, пружена лекарска помоћ, терапија и др.).

Уколико је лицима током трајања задржавања потребан лекарски преглед он се омогућава и евидентира у записницима.

Ради указивања лекарске помоћи позива се Служба хитне медицинске помоћи у полицијску станицу или се прегледи обављају у локалном дому здравља, што је чешћа ситуација у мањим местима у којима домови здравља немају довољно санитарских возила и људства. У случају теже алкохолисаности лекар даје оцену да ли су лица здравствено способна за задржавање.

У погледу медицинске поверљивости, НПМ није пронашао медицинску документацију са приватним подацима о здравственом стању међу документацијом о задржавању. У неколико предмета су уочени извештаји – потврде лекара да је лице способно за задржавање. Полицијски службеници наводе да лекарским прегледима присуствују искључиво на захтев лекара, међутим углавном недостају подаци о томе када је реч о претходном лекарском прегледу, који се обавља пре смештаја у просторије за задржавање, о чему је било речи горе, па **НПМ још једном скреће пажњу на потребу да се уредно евидентирају подаци предвиђени записником о задржавању.** У предметима у којима је било евидентирано да су полицијски службеници присуствовали лекарским прегледима задржаних лица навођено је да се то ради из безбедносних разлога, али и да је "лице лишено слободе", "због задржавања" или "по ЗОБС-у".

Већина притворених лица која су имала лекарски преглед током пре или током задржавања су навела да су тим прегледима присуствовали полицијски службеници, а један притвореник је још тврдио и да су се полицијски службеници умешали у разговор између њега и лекара, наводно тако што су тражили од лекара да у извештају о прегледу не буде наведено да је лице навело да је задобило "више удараца". Тим НПМ је остварио

²⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

²⁶ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

²⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 38. и чл. 111. т. 8.

увид у лекарске извештаје и утврдио да у њима стоји формулација "пар удараца", иако је ово лице у разговору са тимом НПМ тврдило да је задобило ударце по целом телу.

НПМ указује да присуство полицијских службеника лекарским прегледима никако не би требало да буде правило, већ изузетак, до којег долази само уколико постоје нарочити безбедносни разлози који указују на ту потребу. Сама чињеница да се обавља лекарски преглед задржаног лица није довољан разлог да се наруши приватност његовог прегледа, већ је потребно да у конкретном случају постоје овакви безбедносни разлози, на које ће полицијски службеници упозорити лекара како би донео одлуку о присуству немедицинског особља лекарском прегледу. Уколико лекар затражи да полицијски службеници присуствују лекарском прегледу задржаног лица, прегледу би требало да присуствују службеници истог пола ког је и лице које се прегледа и то тако да не могу да чују разговор између лекара и лица, а присуство лекарским прегледима и разлоге за то полицијски службеници би требало да писмено констатују.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Лицима лишеним слободе се омогућава да, непосредно по доласку у службене просторије, позову браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране одређује бранилац по службеној дужности, позивањем Кол центра адвокатске коморе. Наведено је потврђено увидом у решења о задржавању и записнике о задржавању лица. Лица задржана у прекршајном поступку или у складу са правилима о безбедности саобраћаја по правилу не желе да ангажују браниоца, а сва лица задржана у кривичном поступку су имала или изабраног браниоца или им је постављен бранилац по службеној дужности.

Записници о задржавању углавном садрже податке о томе да ли је бранилац ангажован, његово/њено име и презиме и време када је контактиран, када је приступио задржаном лицу и када је обавио разговор са лицем. Ипак, у неколико предмета је уочено да се у решењу о задржавању наводи да је ангажован бранилац, док тог податка, као ни других информација које су од значаја за остваривање права задржаних на приступ браниоцу, нема у записнику о задржавању.

7.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац неколико записника о задржавању лица не садрже податке од значаја за остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их ови посетили; када им је била понуђена храна; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.). За различите ставке (на пример, ствари у поседу дате особе, чињеници да су особи саопштена њена права и да се та особа на њих позива или да их се одриче), требало би добити потпис притвореника, односно, уколико

је потребно, објаснити због чега тај потпис недостаје. Надаље, адвокату притвореника би требало омогућити увид у тај записник о притвору.²⁸

ЦПТ препоручује српским властима да предузму мере како би осигурале да записници о задржавању неке особе пружају потпун и тачан приказ свих значајних догађаја који се дешавају током притвореног лица у полицијском притвору. Нарочито треба водити рачуна да се тачно евидентира време службеног почетка лишавања слободе, време када се контактира адвокат по службеној дужности или приватни адвокат, време када је именовани адвокат званично именован и време када је адвокат заправо присутан у полицијској станици.²⁹

Записник о задржавању лица садржи: ... податке о оствареним правима задржаног лица.³⁰

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће у записнике о задржавању лица уносити све податке од значаја за остваривање права задржаних лица на приступ браниоцу.

Слично као и када је у питању остваривање права задржаних лица да о свом лишењу слободе обавесте особу по избору, и **у погледу евидентирања остваривања права на приступ браниоцу је остварен напредак**, с обзиром да је приликом претходне посете утврђено да су релевантни подаци углавном недостајали.³¹ Ово је делом заслуга и унапређених образаца записника о задржавању, који сада пружају могућност прегледнијег уноса ових података.

Притвореници и задржана лица са којима је тим НПМ обавио разговоре су навели да да су имали браниоца, изабраног или постављеног по службеној дужности, да је адвокат присуствовао саслушању и да су имали могућност да са њим обаве разговор у приватности. У појединим случајевима адвокати нису захтевали приватност разговора већ су им најавили да ће о свему да причају пре саслушања у јавном тужилаштву.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

ПУ Крагујевац не располаже са довољно просторија за задржавање лица. Током посете НПМ, у употреби су биле две просторије у седишту ПУ и по једна просторија у полицијским станицама Баточина и Аранђеловац, дакле укупно 4 просторије, у које се смештају лица задржана по свим законским основама. Патроле из Кнића, Раче, Лапова и Тополе одвозе задржана лица у најближу полицијску станицу која има просторије, што може значити 1 сат, а уобичајено 30 – 45 минута транспорта у једном правцу. Очигледно је да се ради о значајнијим људским и другим ресурсима које је потребно уложити само на транспорт. Уколико се лице након тога одводи на саслушање у јавно тужилаштво, па евентуално на извршење мере притвора у КПЗ Крагујевац, то такође обавља патрола полицијске станице која је одредила задржавање. У тим околностима, ризик је да у овим местима неће бити лако доступне патроле која би у случају ванредних догађаја морала изаћи на лице места.

²⁸ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

²⁹ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 39.

³⁰ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 111. т. 5.

³¹ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2022, поглавље 2.4. Приступ браниоцу.

Због недостатка просторија, дешава се и да лица током трајања задржавања буду смештена у службене просторије, у којима су под сталним надзором полицијских службеника, што је НПМ већ критиковао указујући да је задржаним лицима потребно обезбедити боравак у адекватним и безбедним условима, а полицијским службеницима услове за несметано обављање њихових послова. Дешава се и да лица задржана до 12 сати седе и спавају на клупи у ходнику испред дежурне службе, такође под сталним надзором полицијског службеника. Такође, дешава се и да двоје и више лица буде смештено у просторије са по једним лежајем, што је на пример био случај у седишту ПУ Крагујевац у ноћи пре посете НПМ. Напоследку, повећана флукуација лица у ограниченом броју просторија доводи и до недостатака у одржавању потребног нивоа хигијене.

У односу на стање које је било приликом претходних посета, просторија у ПС Лапово се више не користи, јер је ова станица од фебруара 2022. године у пилот пројекту у оквиру којег је радно време станице до 15:30 часова, након чега су само патроле активне на терену. Евалуација пројекта се очекује крајем године. НПМ је последњи пут обишао ову просторију 2019. године и није констатовао значајније недостатке у погледу услова за боравак у њима – у тренутку посете видео надзор, који је према службеним наводима тада био унапређен у односу на ранији период, није радио и просторија је била недовољно осветљена,³² у вези чега је НПМ обавештен да су у сарадњи са Одсеком за логистику предузете мере ради обезбеђивања вештачког осветљења унутар просторије.³³ Пре тога, НПМ је обишао ову просторију 2015. године, када такође нису уочени битнији недостаци. Шта више, констатовано је да је просторија недавно адаптирана и као проблем је истакнута приватност - видео надзор је покривао део просторије у ком се налази тоалет и унутар просторије није било истакнуто обавештење да је просторија под видео надзором.³⁴ Имајући у виду све наведено, у постојећим околностима недостатка просторија за задржавање у оквиру ПУ Крагујевац, одлука да ПС Лапово, са просторијом која се може користити за задржавање лица, а тренутно служи као магацин за опрему, уђе у пројекат скраћеног радног времена је само погоршало ситуацију.

Поред тога, још приликом посете 2015. године НПМ је констатовао повећан број лица која су задржана у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима и мали број просторија, те да би се реновирањем додатних просторија уштедело на путним трошковима и допринело смањењу безбедносних ризика како за задржана лица тако и за полицијске службенике. У ПС Аранђеловац још једна просторија би могла да се оспособи за задржавање, а у ПС Рача постоји просторија за задржавање која се не користи због неусловности. НПМ је тада препоручио да се предузму мере и активности у циљу обезбеђивања просторије за задржавање у ПС Рача, односно додатне просторије у ПС Аранђеловац,³⁵ али је тада обавештен да не постоје материјална средства за тако нешто.³⁶ НПМ је поново питао Министарство унутрашњих послова о изградњи још једне просторије за задржавање у ПС Аранђеловац након посете обављене 2019. године,³⁷ али је и тада добио информацију да изградња ове просторије није у плану.³⁸

---

³² ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2019, поглавље 2.1.3. Материјални услови задржавања.

³³ Акт ПУ Крагујевац ПС-142/19 од 02. августа 2019. год.

³⁴ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2015, поглавље 1.4. Материјални услови задржавања.

³⁵ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2015, поглавље 1.4. Материјални услови задржавања.

³⁶ Акт ПУ Крагујевац бр. 88-225/5/15, ЦБ 1210209 од 13. јула 2015. год.

³⁷ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2019, поглавље 2.1.3. Материјални услови задржавања.

³⁸ Акт ПУ Крагујевац бр. ПС-289/189 од 24. септембра 2019. год.

Као што се види, може се говорити о хроничном недостатку просторија у оквиру ПУ Крагујевац. НПМ је већ обавештен од стране Министарства унутрашњих послова о плановима за реконструкције просторија за задржавање у наредном периоду, у којима нема ПУ Крагујевац.³⁹

НПМ указује Министарству унутрашњих послова на овај проблем, како би као приоритет било размотрено оспособљавање још просторија за задржавање у организационим јединицама ПУ Крагујевац, које би биле доступније свим полицијским станицама у њеном саставу.

8.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац је недовољно просторија за задржавање лица.

РАЗЛОЗИ

Полицијски притвор требало би у принципу да буде релативно кратког трајања. Сходно томе, не може се очекивати да физички услови притвора буду тако добри унутар полицијске установе као на другим местима лишавања слободе, где се особе држе током дужег временског периода. Међутим, извесни основни материјални захтеви морају бити задовољени.⁴⁰

Полицијски притвор је (или би требао да буде) кратког трајања. Упркос томе, услови притвора у полицијским ћелијама морају задовољити одређене основне критеријуме.⁴¹

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу услова и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴²

Лице коме је одређено задржавање може се задржавати у службеним просторијама Министарства које су намењене за задржавање лица, као и у одговарајућим за то намењеним просторијама правосудних органа Републике Србије.

Изузетно, лице се може задржати и у другим радним службеним просторијама Министарства или у простору службеног возила намењеном за превоз лица, за време које је потребно ради вршења неодложних полицијских послова или примене полицијских овлашћења, уз сталан надзор од стране полицијског службеника.⁴³

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће у ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу обезбедити довољно просторија за задржавање, у складу са уобичајеним бројем задржаних лица и потребом да ове просторије буду доступне свим организационим јединицама ПУ.

³⁹ Акт Сектора за материјално-финансијске послове бр. 2111/23 од 11. априла 2023. год.

⁴⁰ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

⁴¹ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁴² Србија: Посета ЦПТ 2017, СРТ/Inf(2018)21, пар. 42.

⁴³ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 31. ст. 1. и 3.

2.5.1. СЕДИШТЕ ПУ КРАГУЈЕВАЦ

НПМ је прошле године обишао просторије за задржавање у седишту ПУ Крагујевац и детаљније их описао у Извештају о посети.⁴⁴ Оне су сада затечене суве, проветрене и адекватно осветљене. Чесме за воду које нису биле у функцији приликом претходне посете су сада радиле.

Од постељине су затечени душек, јастук, јастучница, чаршав, ћебе. Недостајале су навлаке за ћебе, па су ћебићи деловали прљаво и чини се да су коришћени у дужем временском периоду. Чаршав на једном лежају је имао ситне мрље крви и био је прљав. Према наводима затеченог задржаног лица, ноћ пре посете тима НПМ на истом лежају је спавало обувано алкохолисано лице које је имало саобраћајну незгоду и које је испрљало чаршав.

2.5.2. ПС БАТОЧИНА

Просторија за задржавање у ПС Баточина налази у приземљу зграде, у непосредној близини просторије дежурне службе. Она је реновирана 2018. године. Просторија је површине око 7,4 m², рачунајући и мањим преградним зидом одвојени мокри чвор површине око 1,2 m². Затечена је чиста, уредна и проветрена. У просторији се налази један лежај – бетонска клупа са дрвеним даскама, на којој је затечена комплетна постељина осим навлаке за ћебе, која је деловала чисто. Постељина се пере у седишту ПУ Крагујевац. Просторија има прозор, који се отвара па служи и за доток свежег ваздуха. Испод прозора се налази грејно тело – радијатор, који је уграђен у зид и заштићен решетком. Вештачко осветљење је постављено изнад врата, заштићено је решеткама и одговарајуће је јачине. Мокри чвор се састоји од вц шоље са испирачем и чесме са пијаћом водом.

просторија за задржавање ПС Баточина

⁴⁴ ПУ Крагујевац: Посета НПМ 2022, Поглавље 2.5. Услови боравка у просторијама за задржавање.

Просторија, као и ходник испред ње су под видео надзором, чији се снимци према службеним наводима чувају 30 дана. Приватност задржаних лица је обезбеђена видно истакнутим обавештењем о постојању видео надзора у унутрашњости просторије и замагљивањем дела снимка који покрива тоалет. Такође, просторија је опремљена и системом за позивање и комуникацију са полицијским службеницима.

Испред просторије, у мањој предпросторији, се налази кутија са прибором за прву медицинску помоћ, а привремено одузете ствари задржаних лица се чувају у кутији у дежурној служби.

Због горе описаног недостатка просторија у оквиру ПУ Крагујевац, и у ову просторију се понекад смештају два лица. Због тога, у предпросторији се налази резервни душек који се по потреби уноси у просторију и поставља на под.

2.5.3. ПС АРАНЂЕЛОВАЦ

Просторија за задржавање у ПС Аранђеловац се налази у приземљу зграде, у непосредној близини просторије дежурне службе. Она је површине око 7,3 m², рачунајући и мокри чвор површине око 1,5 m². У просторији се налази један лежај, бетонска клупа на којој су затечени душек и једно ћебе, без других делова постељине. Запаковани чисти делови постељине се чувају у магацину и према службеним наводима дају задржаним лицима по смештању у просторије. Просторија има прозор, који омогућава доток свежег ваздуха и природне светлости, као и радијатор, који је уграђен у зид и заштићен решетком. Вештачко осветљење омогућавају сијалице које су постављене изнад улазних врата, такође заштићене решетком, али су оне недовољне јачине, па је просторија слабо осветљена с обзиром да ни природно светло није довољно јако.

9.

УТВРЂЕНО

Просторија за задржавање у ПС Аранђеловац је недовољно осветљена.

РАЗЛОЗИ

Све полицијске ћелије морају бити разумних димензија у односу на број особа које су обично у њима смештене и морају бити довољно осветљене (тј. са довољно светлости за читање, осим у време спавања), те довољно проветрене; по могућности, ћелије би требало да имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столицама или клупама), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад.⁴⁵

Све полицијске ћелије треба да су чисте и разумних димензија у односу на број особа које се у њих смештају, и да имају одговарајуће осветљење (нпр. довољно за читање осим у време спавања); пожељно је да ћелије имају природно светло. Надаље, ћелије би требало да буду опремљене тако да се омогући одмор (нпр. фиксираним столице или клупе), а особама које преко ноћи морају остати у притвору требало би обезбедити чисте душеке и ћебад. Особе у притвору треба да имају приступ нормалном санитарном чвору у пристојном стању као и одговарајућим могућностима за прање. Треба да имају неометан приступ води за пиће и да им се даје храна у прикладно време, и при томе најмање један пуни оброк (тј. нешто јаче од

⁴⁵ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 42.

сендвича) сваког дана. Особама које се налазе у полицијском притвору дуже од 24 часа треба омогућити рекреацију на свежем ваздуху сваког дана, до оне мере до које је то могуће.⁴⁶

Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- **побољшати осветлу у ћелијама** (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;

...⁴⁷

Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу употребног стања и хигијене, **добро осветљење**, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.⁴⁸

Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и **довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.**⁴⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Аранђеловац ће у просторији за задржавање обезбедити осветљење довољне јачине.

Мокри чвор се састоји од чувачца са испирачем, који је недавно замењен и делује чисто и ново, као и лавабоа са чесмом са пијаћом водом. Чувавац је мањим преградним зидом одвојен од остатка просторије.

просторија за задржавање ПС Аранђеловац

⁴⁶ Стандарди ЦПТ: Нови стандарди у погледу полицијског притвора, пар. 47.

⁴⁷ Србија: Посета ЦПТ 2015, СРТ/Inf (2016)21, пар. 36.

⁴⁸ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 42.

⁴⁹ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица, ("Сл. гласник РС", бр. 34/18), чл. 4.

Просторија је под видео надзором, о чему постоји видно истакнуто обавештење унутар просторије. Камере су постављене тако да преградни зид обезбеђује приватност лица током коришћења тоалета. Видео надзор се прати у просторији дежурне службе, али полицијски службеници нису знали прецизан податак колико дуго се чувају снимци видео надзора. У просторији је на видном месту истакнуто обавештење о постојању видео надзора.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију о дужини чувања снимака видео надзора у ПС Аранђеловац.

У просторији је инсталиран систем за позивање и комуникацију са полицијским службеницима, а у ходнику испред просторије се налази кутија са прибором за прву медицинску помоћ. Привремено одузете ствари се чувају у орману у просторији дежурне службе.

2.5.4. ИСХРАНА

Оброке за задржана лица обезбеђује полицијска станица у којој се лице налази и то из локалних продавница брзе хране са којима имају закључене уговоре. Исхрана се састоји од сендвича.

НПМ је више пута упућивао препоруке Министарству унутрашњих послова у вези са исхраном задржаних лица, која би у случајевима задржавања дужим од 12 сати требало да садржи и барем један комплетан оброк. Полицијске управе углавном имају потешкоћа да ово обезбеде. У последњем одговору у вези са исхраном које је НПМ добио од Министарства унутрашњих послова је наведено да су суви оброци, који се углавном нуде задржаним лицима, адекватни да задовоље основне хранљиве потребе, а да притом буду здравствено безбедни, те да с обзиром да је време задржавања ограничено, оваква исхрана неће оставити последице на здравље.⁵⁰ У одговору се наводи још и да Правилник о обезбеђивању исхране и смештаја у Министарству унутрашњих послова⁵¹ прописује да се исхрана обезбеђује у теренским условима у складу са расположивим капацитетима.⁵²

У више записника о задржавању у разним полицијским станицама нису биле евидентирани комплетне информације о обедовању задржаних лица. На пример, према подацима из записника, лицу које је било задржано у седишту ПУ скоро 21 сат је дат један сендвич, лицу које је било задржано у ПС Баточина дуже од 13 сати није понуђен ниједан оброк, лицу које је било задржано у ПС Аранђеловац дуже од 37 сати је понуђен један оброк који је одбило, а другом лицу које је било задржано дуже од 18 сати није понуђен ниједан оброк.

10.

УТВРЂЕНО

У ПУ Крагујевац у више записника о задржавању нису уредно евидентирани подаци о обедовању задржаних лица.

⁵⁰ Акт Сектора за логистику бр. 1666/23 од 20. јуна 2023. год.

⁵¹ "Сл. гласник РС", бр. 27/21 и 143/22.

⁵² Чл. 2. Правилника.

РАЗЛОЗИ

ЦПТ сматра да би се основне гаранције дате особама у полицијском притвору могле додатно оснажити (а рад полицијских службеника могуће и знатно олакшати) уколико би постојао јединствен и свеобухватан полицијски записник за сваку притворену особу, у којем би били евидентирани сви аспекти притвора и све радње предузете у вези притворених особа (време када су лишене слободе и разлози за то; када су им саопштена њихова права; знаци повреда, психичке болести, итд; када су члан породице/конзулат и адвокат били контактирани и када су их оби посетили; **када им је била понуђена храна**; када су били саслушани; када су били пребачени или ослобођени, итд.)⁵³

Јединствени електронски систем евиденције о задржавању лица још није завршен и не садржи свеобухватну евиденцију о задржавању појединаца. Обавештење о пружању и текућем остваривању основних мера заштите могу се пронаћи само у појединим досијеима задржаних лица. Комитет сматра да би се **основне гаранције задржаних лица ојачале када би се водиле и појединачна и свеобухватна евиденција о задржавању за свако лице. У тој евиденцији би били обухваћени сви аспекти задржавања и све мере предузете у вези са тим** (када је и из ког(јих) разлога предузета мера задржавања; када је лице стигло у полицијске просторије; када је оно информисано о својим правима; да ли је показало знаке повреда, здравствене проблеме, знаке психичког поремећаја итд.; у којој(им) просторији(ама) је смештено; када је добило храну; када је саслушано; када је имало контакте са блиским сродницима, браниоцем, лекаром, преводиоцем или дипломатско-конзуларним представником и/или су га та лица посетила; када је премештено; када је изведено пред тужиоца или релевантног судију; када је одређен притвор или пуштен итд.).

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.⁵⁴

Лице које се задржава обавештава се усмено и уручивањем писаног обавештења на матерњем или језику који разуме о његовим правима, и то – на исхрану и непрекидни осмочасовни одмор. О задржавању лица полицијски службеник сачињава записник о задржавању лица, који садржи податке прописане у члану 111. овог правилника.

Записник о задржавању лица садржи податке о оствареним правима задржаног лица.⁵⁵

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће у записницима о задржавању евидентирати податке о обедовању задржаних лица, укључујући и податак да је задржаном лицу понуђен оброк који је лице одбило.

Једно притворено лице се пожалило тиму НПМ да му током задржавања, које је трајало скоро два дана, није уопште понуђена исхрана. Ипак, у записнику о његовом задржавању, који је без примедби потписао, је наведено да му је за 40:30 часова колико је трајало задржавање дато 5 сендвича у правилним временским размацима (доручак, ручак и вечера).

⁵³ Стандарди ЦПТ: Полицијски притвор, пар. 40.

⁵⁴ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 39.

⁵⁵ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 29. ст. 1. т. 9; чл. 38. ст. 1. и чл. 111. т. 5.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

НПМ је у КПЗ Крагујевац обавио разговоре са 25 притворених лица, од којих је према 15 поступала ПУ Крагујевац, на околности поступања полиције према њима током њиховог хапшења, саслушавања и полицијског задржавања. Током ових разговора, НПМ је примио неколико навода о лошем поступању од стране полицијских службеника приликом хапшења.

Према наводима једног лица, њега су ухапсили полицијски службеници ПС Баточина испред куће и полицијски службеник га је бацио у дубљу бару, главу му држао под водом, а пошто се он опирао полицијски службеник му је чизмом нагазио на главу у води. Након тога, у ауто је задобио 2 шамара, везан је био лисицама са рукама на леђима и ударан у стомак песницама три пута, лисице су му биле стегнуте тако јако да су му поплавеле руке. На пријему у Завод су уочене повреде због чега је лице прегледано у здравственој установи где су му констатоване огуљотине на врату и раздеротине на грудном кошу. Према документацији доступној у ПС Баточина, према овом лицу су употребљена средства принуде физичка снага и средства за везивање приликом опирања хапшењу, он је напао полицијског службеника и током хапшења обојица су пали на земљу, што је све детаљније описано у извештају о употреби средстава принуде. На основу овог извештаја и друге документације, укључујући и извештај о лекарском прегледу који је обављен одмах по довођењу у полицијску станицу и изјаву оца овог лица који је присуствовао догађају, оцењено је да је принуда употребљена законито и правилно.

Група од 5 притвореника који су ухапшени заједно се пожалило на насиље које су наводно претрпели када су полицијски службеници зауставили ауто којим су се кретали и применом силе их извукли напоље. Наводе да су везани, бачени на асфалт, а затим ударани по леђима и ногама палицама, да су их полицијски службеници шутирала по телу и глави и ударали по табанима, да су врећани и псовани, те да се насиље наставило и у просторијама у седишту ПУ Крагујевац где су доведени. Једно од ових лица навело је да је као последицу ударања извршило малу нужду, те да је тек по доласку у притвор и након туширања скинуло крваву одећу која се залепила за њега. Наводе да су приморавани да признају извршење одређених кривичних дела, те да и даље осећају последице удараца, а поједини примају терапију.

На пријему у Завод је уочено да имају повреде у виду модрица и огреботина, због чега су неки од њих одведени на лекарске прегледе у УКЦ Крагујевац а неке је прегледао заводски лекар. Међутим, лекарски извештаји за ова лица не могу да потврде њихове наводе. Иако су прегледани од стране лекара различитих специјалности (абдоминална хирургија, радиологија, неурохирургија, ортопедска хирургија и трауматологија, оториноларингологија), у лекарским извештајима су констатовани: нагњечење средње трећине десног хемиторакса код једног лица, за једно лице огуљотине оба колена 2 x 2 cm и огуљотина у пределу јагодичне кости 1 x 2 cm, за једно лице повреде глутеуса обострано (без прецизирања изгледа повреде), код једног нагњечења предњег трбушног зида и поглавине чеоно. За нека лицу нису констатоване икакве повреде. Полицијски службеници су присуствовали лекарским прегледима свих лица која су прегледана у УКЦ, што се види и из лекарских извештаја и што наводе и ови притвореници. Један је навео и да је тражио лекару да погледа и повреде и маснице по ногама, а да је лекар рекао да није потребно.

Према овим притвореницима је поступала Управа криминалистичке полиције Министарства унутрашњих послова, а полицијски службеници ПУ Крагујевац нису учествовали у њиховом хапшењу. У седишту ПУ Крагујевац је одређено задржавање у кривичном поступку по налогу јавног тужилаштва. Према записницима о задржавању, на задржавање су примљени без видљивих повреда.

Иако се ни за један од ових случајева не може са сигурношћу утврдити да је дошло до недозвољене или прекомерне употребе силе од стране полицијских службеника, нити другог незаконитог поступања, НПМ подсећа да би полицијским службеницима требало редовно указивати и подсећати их, укључујући и одговарајуће програме обуке, да при хапшењу не смеју користити више силе него што је неопходно и да, када се ухапшена лица ставе под контролу, не може бити оправдања за даљу употребу силе.

С тим у вези, НПМ упућује овај Извештај и Комисији за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре како би наставила са активностима које предузима у циљу подизања свести о забрани било ког облика неадекватног поступања према лицима лишеним слободе.

Такође, имајући у виду да пракса указује на то да је ризик од тортуре највећи у првим сатима лишења слободе, НПМ подсећа на важност омогућавања остваривања основних права лица лишених слободе – права да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, права на лекарски преглед и права на приступ браниоцу, која су уједно и гаранција против злостављања, а чије поштовање, уз додатне мере заштите као што су уредно вођење евиденције о поступању према лицу током његовог боравка у полицијској станици, информисање о његовим правима и сл, ризик од неадекватног поступања своди на минимум.

Тим НПМ је примио неколико навода о неоправдано чврсто стегнутим лисицама на рукама приликом хапшења и уочио неколико повреда на зглобовима руку које су евидентирани на пријему у притвор КПЗ Крагујевац и које су могле настати на овај начин. НПМ жели да нагласи да осим што претерано стегнуте лисице могу представљати прекомерну употребу силе, оне могу имати озбиљне медицинске последице, понекад изазивајући озбиљно и трајно оштећење руке.

11.

УТВРЂЕНО

Поједини притвореници су примљени у КПЗ Крагујевац са повредама које су могле настати прекомерним стегањем службених лисица.

РАЗЛОЗИ

Нико се не сме подвргнути мучењу или свирепом, нечовечном или понижавајућем поступку или кажњавању.⁵⁶

⁵⁶ Универзална декларација о људским правима, усвојена Резолуцијом Генералне скупштине УН бр. 217 (III) од 10. децембра 1948. год, чл. 5.

Нико не може бити подвргнут мучењу или свирепим, нехуманим или понижавајућим казнама или поступцима. Посебно је забрањено да се неко лице подвргне медицинском или научној експерименту без његовог слободног пристанка.⁵⁷

Свака држава чланица врши систематски надзор над правилима, упутствима, методама и праксом саслушања и над одредбама у вези са чувањем и поступањем на било који начин са ухапшеним, притвореним или затвореним лицима на некој територији под њеном јурисдикцијом, а ради спречавања сваког случаја тортуре.⁵⁸

Лица одговорна за примену закона могу прибећи употреби силе само ако је то заиста неопходно, и то у оној мери у којој то захтева вршење њихове дужности.⁵⁹

Када год је законита употреба силе или ватреног оружја неизбежна, службена лица која спроводе закон ће их уздржано примењивати и деловати у зависности од озбиљности прекршаја и легитимног циља који се жели постићи и свести на минимум штету и повреду и поштовати и чувати људски живот.⁶⁰

Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.⁶¹

Полиција може применити силу само када је то стриктно потребно и само у мери неопходној за постизање легитимног циља.⁶²

Као што је био случај током претходних посета, огромна већина особа са којима се делегација састала, а која су била – или су недавно била – у полицијском притвору, није изнела никакве наводе о злостављању од стране полицијских службеника. Напротив, многа лица лишена слободе су експлицитно истакла да се према њима поступа коректно и са поштовањем.

Међутим, делегација је примила неколико навода о неоправдано чврсто везаним лисицама на особама са којима је разговарано током посете у контексту њиховог привођења од стране полиције. ЦПТ још једном препоручује да холандске власти понове полицијским службеницима да када се сматра да је неопходно ставити лисице на особу, лисице ни под којим околностима не би требало да буду претерано затегнуте.⁶³

Физички и психички интегритет је неповредив.

Нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка.⁶⁴

Обављање полицијских послова заснива се на начелима професионализма, деполитизације, сарадње, економичности и ефикасности, законитости у раду и сразмерности у примени полицијских овлашћења, као и других начела којима је уређено деловање органа државне управе, деловање државних службеника и поступање у управним стварима.

⁵⁷ Међународни пакт о грађанским и политичким правима, ратификован Законом објављеним у "Сл. лист СФРЈ", бр. 7/71, чл. 7.

⁵⁸ Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака, ратификована Законом објављеним у "Сл. лист СФРЈ – Међ. уговори", бр. 9/91, чл. 11.

⁵⁹ Кодекс понашања лица одговорних за примену закона, усвојен Резолуцијом Генералне скупштине УН бр. 34/169 од 17. децембра 1979. год, чл. 3.

⁶⁰ Основни принципи о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица која спроводе закон, Усвојени на VIII конгресу УН о превенцији криминала и поступању према преступницима, одржаном у Хавани, Република Куба, у периоду од 27. августа до 7. септембра 1990. год, чл. 5. т. а) и б).

⁶¹ Конвенција за заштиту људских права и основних слобода, ратификована Законом објављеним у "Сл. листу Србије и Црне Горе – Међ. уговори", бр. 9/03, 5/05 и 7/05 – испр. и "Сл. гласнику РС – Међ. уговори", бр. 12/10 и 10/15, чл. 3.

⁶² Европски кодекс полицијске етике, препорука Комитета министара СЕ државама чланицама бр. (2001) 10 од 19. септембра 2001. год, чл. 37.

⁶³ Холандија: Посета ЦПТ 2022, ЦПТ/Инф (2023) 12, пар. 23.

⁶⁴ Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/06 и 115/21), чл. 25.

У обављању полицијских послова дозвољено је примењивати само мере и средства принуде која су утврђена законом и којима се резултат постиже без или са што мање штетних последица по лице према коме се мере предузимају.

Приликом примене полицијских овлашћења полицијски службеник поступа у складу са законом и другим прописом и поштује стандарде постављене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, Основним принципима УН о употреби силе и ватреног оружја од стране службених лица која спроводе закон, Европским кодексом полицијске етике и другим међународним актима који се односе на Полицију.

У примени полицијских овлашћења полицијски службеник поступа хумано и поштује достојанство, углед и част сваког лица и друга људска и мањинска права и слободу грађана дајући предност правима угроженог у односу на иста права лица које та права угрожава и водећи рачуна о правима трећих лица.

Примена полицијског овлашћења мора бити сразмерна потреби због које се предузима.

Примена полицијског овлашћења не сме изазвати веће штетне последице од оних које би наступиле да полицијско овлашћење није примењено.

Између више полицијских овлашћења примениће се оно којим се задатак може извршити са најмање штетних последица и за најкраће време.

Приликом примене средстава принуде настојаће се да њихова употреба буде поступна, односно од најлакшег према тежем средству принуде и, у сваком случају, уз минимум неопходне силе.

Полицијски службеник средства принуде употребиће само ако се на други начин не може извршити задатак и то суздржано и сразмерно опасности која прети законом заштићеном добру и вредности, односно тежини дела које се спречава или сузбија.

Полицијски службеник увек ће употребити најблаже средство принуде којим се може постићи законити циљ, сразмерно разлогу употребе и на начин којим се службени задатак извршава без непотребних штетних последица.

Полицијски службеник ће пре употребе средстава принуде на то упозорити лице према коме средство намерава да употреби, ако је то у датој ситуацији могуће и неће довести у питање извршење службене радње.

Полицијски службеници приликом употребе средстава принуде дужни су да чувају људске животе, проузрокују што мање повреда и материјалне штете, као и да осигурају да се помоћ повређеном или угроженом лицу што пре пружи и да његови најближи о томе што пре буду обавештени.

Средства за везивање могу се употребити ради спречавања напада, отпора, бекства или самоповређивања лица.

Полицијски службеник употребиће средства из става 1. овог члана на начин да средство за везивање не наноси непотребну телесну бол или повреду везаном лицу.⁶⁵

Полицијски службеници штите и поштују људска и мањинска права и слободу, одржавају јавни ред и мир и спроводе закон, боре се против сваког вида криминала, пружају помоћ и служе грађанима и заједници у складу са Уставом, законом и међународним стандардима.

У случају законског ограничења људских и мањинских права полицијски службеници поступају поштујући достојанство, углед и част сваког појединца и друга основна права и слободу човека.

Полицијски службеници приликом обављања полицијских послова дају предност превентивном у односу на репресивно деловање.

Полицијски службеници у Министарству прихватају следеће стандарде поступања: дужност служења грађанима и заједници, одговарање на потребе и очекивања грађана, поштовање законитости и сузбијање незаконитости, остваривање људских и мањинских права и слобода, недискриминација при извршавању полицијских задатака, сразмерност у

⁶⁵ Закон о полицији, ("Сл. гласник РС", бр. 6/16, 24/18 и 87/18), чл. 32, 65. ст. 4, 67. ст. 2, 68, 105. ст. 2. – 5. и 114. ст. 1. – 4.

употреби средстава принуде, забрана мучења и примене нечовечних и понижавајућих поступака, пружање помоћи настрадалим лицима, придржавање професионалног понашања и интегритета, обавеза заштите тајних података и обавеза одбијања незаконитих наређења и пријављивање корупције.⁶⁶

Средства за везивање се користе на такав начин да се онемогући ослобађање лица, али без наношења непотребног бола прекомерним стезањем ротирајућих делова службених лисица, пластичних затега или других за то намењених или погодних средстава (прслук за везивање, средства за тренутно везивање и сл.).⁶⁷

ПРЕПОРУКА

Полицијски службеници ПУ Крагујевац и полицијских станица у њеном саставу ће средства за везивање употребљавати без наношења непотребног бола прекомерним стезањем службених лисица или других средстава за везивање.

Поред горе описаних случајева, НПМ је у полицијским станицама прегледом документације о задржавању уочио и неколико лица која су на задржавање примљена са видљивим повредама. Повреде су описане у записницима о задржавању и овим лицима је понуђена медицинска нега. Такође, НПМ је добио уверљива образложења о начину настанка повреда, што је у било поткрепљено одговарајућом документацијом.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

КПЗ Крагујевац има запослена три лекара и пет медицинских техничара,⁶⁸ а према службеним наводима ускоро ће почети рад медицинског особља у две смене. Први лекарски преглед лица по пријему у Завод се обавља у року од 24 часа од пријема, што су потврдила и притворена лица са којима је НПМ обавио разговоре. Изузетак је ситуација када је пријем обављен у петак након радног времена или у суботу, а од наредне недеље када почну две смене само када је пријем у суботу, у ком случају ће преглед бити обављен у понедељак. Медицински техничар дежура викендом и обавештава лекара уколико постоји потреба за хитним прегледом.

Према наводима лекара, новопримљена лица се обавезно скидају, односно први преглед подразумева визуелни преглед тела. Такође, узимају се анамнестички подаци, подаци о обољењима, проверавају се и мере телесне функције и отвара се здравствени картон лица. Прегледи се обављају у пријемној амбуланти у блоку А и по правилу без присуства немедицинског особља, док припадници Службе за обезбеђење стоје испред врата амбуланте.

Са друге стране, више притворених лица са којима је НПМ обавио разговоре су тврдила да су се на првом лекарском прегледу скидала само ако би рекла да имају неке повреде на телу. Такође, неколико њих је навело да су током ових прегледа у амбуланти били присутни и службеници обезбеђења.

Служба за здравствену заштиту води посебну евиденцију повреда уочених приликом пријема лица лишених слободe у Завод, у коју се уносе подаци о лицима и основне

⁶⁶ Кодекс полицијске етике ("Сл. гласник РС", бр. 17/17), чл. 3. и 14.

⁶⁷ Правилник о полицијским овлашћењима, чл. 85.

⁶⁸ Додатно, у Заводу раде и стоматолог и стоматолошки техничар, а повремено долази и лекар психијатар из Специјалне затворске болнице у Београду.

информације о повредама. Ова евиденција се води изузетно уредно, што НПМ похваљује. По правилу, лица која на пријему имају повреде је потребно да са собом имају извештај здравствене установе о прегледу тих повреда. Уколико лице доводи полиција, од њих се тражи да прво одведу то лице у локалну здравствену установу на прегледе и друге претраге. На овај начин повређеном лицу је обезбеђен темељнији преглед, будући да се у здравственој установи могу обавити и претраге за које нема могућности у Заводу. За мање повреде лица се не упућују на ове прегледе. Након тога, лице се прима у Завод, од њега се узима писмена изјава о начину настанка повреда, повреде се фотографишу, а заводски лекар не описује посебно повреде већ се опис налази у извештајима из здравствених установа који се чувају у картону. Повреде се не уцртавају у шему тела, нити лекар даје мишљење о повезаности навода лица о начину настанка повреда и објективног налаза. Поред тога, у неколико случаја које је НПМ прегледао је недостајала писмена изјава лица о начину настанка повреда. Према наводима лекара, образац извештаја о повредама (извештај број 15), у којем је предвиђено уписивање горе наведеног – наводи лица о начину настанка, објективни лекарски налази, мишљење лекара о повезаности навода и налаза, шема тела - се попуњава само када су у питању повреде које су настале у Заводу.

НПМ указује да здравствене службе у заводима за извршење кривичних санкција имају важну улогу у борби против злостављања лица лишених слободе, укључујући и злостављање којем су евентуално били изложени до доласка у завод. Лекар у заводу је стручно медицинско лице коме лице лишено слободе може да укаже да је било изложено лошем поступању од стране службених лица и да објасни настанак евентуалних повреда. Детаљно и благовремено документовање повреда и пријављивање оваквих медицинских доказа у значајној мери олакшавају истрагу евентуалних случајева злостављања и утврђивање одговорности учинилаца.

12.

УТВРЂЕНО

КПЗ Крагујевац не документује повреде уочене на лицима лишеним слободе приликом њиховог пријема у Завод у потпуности на начин предвиђен стандардима.

РАЗЛОЗИ

Лекар или други квалификовани здравствени радници, без обзира на то да ли су дужни да извештавају лекара или не, посећују, разговарају и прегледају сваког затвореника чим то буде могуће после пријема, а затим по потреби. Посебна пажња се посвећује утврђивању злостављања коме су пристигли затвореници можда били подвргнути пре пријема.⁶⁹

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.⁷⁰

Лекар треба у потпуности да евидентира сваки знак насиља који уочи код затвореника приликом медицинског прегледа на пријему у затворску установу, заједно са свим

⁶⁹ Стандардна минимална правила УН за поступање према затвореницима, Анекс уз Резолуцију 70/175 Генералне скупштине УН, усвојену 17. децембра 2015. године, А/RES/70/175 (Манделина правила), прав. 30.6.

⁷⁰ Препорука Рец (2006) 2-рев Комитета министара државама чланицама СЕ у вези са европским затворским правилима (Европска затворска правила), прав. 42.3.ц.

релевантним изјавама затвореника и закључцима лекара. Те информације такође треба да буду доступне затворској управи уз пристанак затвореника.⁷¹

Слобода пристанка и поштовања поверљивости спадају у основна права пацијента. Они су такође од суштинске важности за атмосферу поверења која је саставни део односа између лекара и пацијента, нарочито у затворима, где затвореници не могу слободно бирати своје лекаре.

Сви здравствени прегледи затвореника (било по доласку или касније) морају се изводити тако да их не могу чути ни – осим уколико дати лекар друкчије не затражи – видети затворски службеници. Надаље, затвореници морају бити прегледани појединачно, а не групно.

Сви знакови насиља који се уоче приликом здравствене провере затвореника код пријема у установу морају бити у потпуности евидентирани, заједно са свим његовим релевантним изјавама, те закључцима лекара. Надаље, ове информације би требало учинити доступним самом затворенику.⁷²

ЦПТ посебну пажњу посвећује улози коју затворске службе здравствене заштите треба да играју у борби против злостављања. Природно је да та улога делом буде везана за могуће злостављање лица лишених слободе током трајања лишења слободе, било да га врши особље или други затвореници. Међутим, службе здравствене заштите у установама које представљају пунктове за улазак у затворски систем такође треба да дају кључни допринос у спречавању злостављања у периоду непосредно пре боравка у затвору, односно док су лица лишена слободе – задржана од служби за спровођење закона (као што су нпр. полиција или жандармерија).

Подразумева се да ће са лицима која се доводе у затвор здравствени радник обавити детаљан разговор и физикални преглед чим то буде могуће по пријему. ЦПТ сматра да такав разговор/преглед треба обавити у року од 24 сата од пријема. Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њиме се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Исту процедуру требало би следити када се затвореник који је био поново пребачен у полицијски притвор из разлога везаних за истрагу након тога врати у затвор. Нажалост, такви премештаји су у неким државама које ЦПТ посећује још увек устаљена пракса и могу подразумевати и висок ризик од злостављања (в. и став 80). Слично томе, сваки затвореник који је учествовао у неком насилном инциденту унутар затвора требало би без икаквог одлагања да буде медицински преглед.

Записник настао након медицинског скрининга поменутог у ставу 73. треба да садржи: i) изјаве које је дотично лице дало, а које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов/њен опис сопственог здравственог стања, као и све наводе о злостављању), ii) потпун извештај о објективним налазима лекара заснованим на детаљном прегледу, и iii) запажања здравственог радника у вези са тачкама i) и ii), уз назнаку поклапања било којих навода и објективних налаза лекара. Записник такође треба да садржи резултате обављених додатних прегледа, детаљне закључке специјалистичких консултација, као и опис терапије пружене због повреда и свих других обављених поступака.

Евидентирање здравственог прегледа у случајевима трауматских повреда треба обављати на специјалном обрасцу предвиђеном у ту сврху, са шематским скицама тела на којима се могу означити трауматске повреде и које ће се чувати у здравственом досијеу лица лишеног слободе. Надаље, било би пожељно да се направе фотографије повреда, и те фотографије такође треба ставити у здравствени досије. Поред тога, потребно је водити засебан регистар повреда у коме ће се забележити све врсте уочених повреда.

⁷¹ Препорука бр. Р (98) 73 Комитета министара државама чланицама СЕ о етичким и организационим аспектима здравствене заштите у затворима, чл. 30.

⁷² Стандарди ЦПТ: Услуге здравствене заштите у затворима, ЦПТ/Инф (93) 12, пар. 45, 51. и 61.

ЦПТ придаје велики значај поштовању медицинске поверљивости у затворима и на другим местима лишења слободе. Сходно томе, на исти начин као и било који здравствени преглед притвореног лица, медицински скрининг описан у ставу 73. мора се обавити на месту где га немедицинско особље не може чути нити – осим ако дати здравствени радник у датом случају то изричито не затражи – нити видети. Тренутно овај захтев ни издалека није задовољен у свим државама које је ЦПТ посетио.⁷³

Делегација Комитета је уочила да је позитивно то што су све установе имале посебан регистар повреда, у који лекари треба да евидентирају повреде констатоване на затвореницима приликом пријема у затвор или током боравка у затвору. Међутим, повреде које се уоче на новопримљеним затвореницима и даље се описују на површан начин и лекари не изводе закључке у смислу компатибилности повреда са наводима притвореника о неадекватном поступању полиције.

Здравствени преглед новопримљених затвореника, а посебно у установама које представљају тачке уласка у затворски систем, има велики значај. Такав преглед је од суштинске важности, посебно за спречавање ширења преносивих болести, спречавање самоубиства и за тачно благовремено евидентирање повреда.

Комитет жели да нагласи да лекар треба да разговара са сваким новопримљеним затвореником на одговарајући начин и да изврши физички преглед што је могуће пре по пријему; осим у изузетним околностима, разговор/преглед треба да се обави на дан пријема, а посебно када су у питању притворски објекти. Такође, Комитет подсећа да затворске службе здравствене заштите могу значајно да допринесу спречавању неадекватног поступања према притвореницима и пре пријема и током боравка, помоћу систематског евидентирања повреда и да, по потреби, обезбеде информације за релевантне државне органе.

Евиденција сачињена након здравственог прегледа треба да садржи:

- i) опис изјава које је дало лице, а које су релевантне за здравствени преглед (укључујући његов/њен опис свог здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii) потпун опис објективних лекарских налаза на основу темељног прегледа,
- ii) запажања стручног здравственог радника с обзиром на i) и ii), при чему исти треба да укаже на доследност између навода и објективних лекарских налаза.

Евиденција такође треба да садржи и резултате додатних обављених прегледа, детаљне закључке специјализованих консултација и опис прописаног лечења повреда и свих наредних спроведених процедура.

Евиденција о здравственом прегледу у случају трауматских повреда треба да буде сачињена на посебном обрасцу намењеном за ту сврху, са приказом тела у коју су уцртане трауматске повреде која ће се чувати у здравственом картону затвореника. Такође, било би пожељно да се повреде фотографишу и те фотографије би такође требало ставити у здравствени картон. Поред тога, треба водити посебан регистар повреда у који треба евидентирати све врсте повреда које се запазе.⁷⁴

ЦПТ узима у обзир побољшање квалитета медицинског прегледа притвореника који су наводно физички злостављани док су били у полицијском притвору и опис њихових повреда. Међутим, на основу својих запажања, Комитет понавља своју препоруку да записник састављен након медицинског прегледа увек треба да садржи:

- i. приказ изјава дате особе које су релевантне за лекарски преглед (укључујући његов / њен опис здравственог стања и све наводе о злостављању),
- ii. потпуни приказ објективних медицинских налаза заснованих на детаљном прегледу, и
- iii. запажања здравственог радника у светлу i) и ii), указујући на доследност свих изнетих навода и објективних медицинских налаза.

⁷³ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013), пар. 71, 73, 74. и 76.

⁷⁴ Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 58. и 59.

ЦПТ препоручује да се затворска управа Окружног затвора у Београду, као и других затворских установа, подсети на њихову обавезу да обавесте надлежне тужилачке органе о свим случајевима новопримљених затвореника са повредама које указују на могуће злостављање полиције.⁷⁵

Здравствени преглед осуђеног врши се само у присуству здравственог радника, осим ако здравствени радник друкчије не затражи.⁷⁶

Лекар у заводу дужан је да води посебну евиденцију о повредама осуђених и обавештава управника завода о било ком знаку или индикацији да је према осуђеном примењено насиље. Лекар је дужан да у извештају о утврђеним повредама унесе и наводе осуђеног лица о начину настанка повреде, као и да изнесе своје мишљење о повезаности навода осуђеног и насталих повреда.⁷⁷

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед притвореника. На захтев притвореника или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела притвореника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).

У случају да се приликом прегледа из става 1. овог члана утврди постојање телесних повреда, лекар је дужан да, у складу са Законом о извршењу кривичних санкција (у даљем тексту: Закон), о томе достави писмени извештај управнику завода.⁷⁸

Непосредно после пријема у завод, а најкасније у року од 24 часа, лекар обавља здравствени преглед осуђеног. На захтев осуђеног или због уочених здравствених сметњи током пријема, преглед се обавља без одлагања.

Први здравствени преглед се састоји од визуелног прегледа тела осуђеника, узимања анамнестичких података, података о акутним и хроничним обољењима, провере и мерења основних телесних функција (дисање, притисак, моторика и сл.).⁷⁹

ПРЕПОРУКА

У КПЗ Крагујевац, први лекарски преглед лица лишених слободе по пријему у Завод ће се обављати најкасније у року од 24 часа од пријема и увек ће обухватати визуелни преглед комплетног тела лица.

Лекарски прегледи лица лишених слободе ће се обављати без присуства немедицинског особља. Уколико лекар из разлога безбедности затражи присуство припадника Службе за обезбеђење лекарском прегледу, прегледу ће присуствовати службеник обезбеђења који је истог пола као и прегледано лице и то тако да не може да чује разговор између лица и лекара. Присуство и разлог за присуство немедицинског особља ће се евидентирати у лекарском извештају.

Када је утврђено да лице лишено слободе има повреде, лекари ће у извештајима о обављеним прегледима:

- уносити детаљне и конкретне наводе лица о начину настанка повреда;
- повреде детаљно описивати, фотографисати и уцртавати у шему тела;

⁷⁵ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 85.

⁷⁶ Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС", бр. 55/14 и 35/19), чл. 114. ст. 4; исто Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора ("Сл. гласник РС" 110/14 и 79/16), чл. 25. ст. 2.

⁷⁷ Закон о извршењу кривичних санкција, чл. 115. т. 6.

⁷⁸ Правилник о извршењу мере притвора ("Сл. гласник РС", бр. 132/14), чл. 12. ст. 1, 2. и 4.

⁷⁹ Правилник о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора, чл. 12. ст. 1. и 2.

- **дати своје мишљење о повезаности изнетих навода о начину настанка повреда и објективног налаза о повредама.**

Такође, уочено је да у случајевима када је лице примљено са повредама за које се сумња да су настале насилно или која тврде да је према њима насилно поступано Завод није о томе обавестио јавно тужилаштво.

13.

УТВРЂЕНО

КПЗ Крагујевац не обавештава јавно тужилаштво уколико се по пријему лица лишеног слободe у Завод уоче повреде које указују на злостављање или за које лице наведе да су последица злостављања.

РАЗЛОЗИ

Приликом прегледа затвореника, лекар или квалификовани медицински техничар/медицинска сестра који за свој рад одговара лекару, посебно води рачуна о евидентирању и извештавању надлежних органа о било ком знаку или индикацији да се са затвореницима поступа насилно.⁸⁰

Међутим, начело поверљивости не сме постати препрека пријављивању медицинских доказа који указују на злостављање, а које здравствени радници прикупе у датом случају. Допуштање тога значи деловање супротно легитимним интересима лица лишених слободe уопште и друштва у целини. ЦПТ, сходно томе, подржава обавезу аутоматског пријављивања за здравствене раднике који раде у затворима и на другим местима лишења слободe када дођу до таквих информација. Заправо, таква обавеза већ постоји у законима многих држава које ЦПТ посећује, али се у пракси често не поштује у потпуности.

У неколико недавних извештаја о посетама, ЦПТ је препоручио да се постојеће процедуре ревидирају, да се обезбеди да кад год здравствени радници евидентирају повреде које се поклапају са наводима лица лишеног слободe о злостављању, такве информације буду одмах и систематски предочене надлежним властима, без обзира на жеље дотичног лица. Ако се закључи да лице лишено слободe има повреде које јасно указују на злостављање (нпр. видљиве модрице на стопалима), али то лице одбије да открије њихов узрок или наводи разлоге невезане за злостављање, изјава таквог лица треба да се прецизно документује и поднесе датом органу, заједно са детаљним извештајем о објективним медицинским налазима.

„Надлежни орган“ коме треба послати извештај здравственог радника јесте, пре свега, независно тело које има овлашћење да обави званичну истрагу и, ако је потребно, поднесе кривичну пријаву. Остала тела која треба обавестити могу обухватати тела задужена за дисциплинске истраге или за праћење ситуације лица лишених слободe у установи где је можда дошло до злостављања. Такав извештај треба да се учини доступним и лицу лишеном и његовом/њеном адвокату.

Сам механизам достављања извештаја надлежном органу/органима варираће од државе до државе, у зависности од организационих структура, а сасвим је могуће да не обухвата непосредну комуникацију између здравственог радника и тог органа. Извештај се може достављати преко хијерархијске структуре којој припада здравствени радник (нпр. здравствени ресор на министарском нивоу) или руководства затворске установе у којој здравствени радник ради (нпр. управник затвора). Међутим, који год приступ да се примењује, мора се обезбедити да извештај буде брзо достављен надлежном органу.⁸¹

⁸⁰ Европска затворска правила, прав. 42.3.ц.

⁸¹ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, пар. 77. и 78.

Комитет понавља своју препоруку да се предузму кораци како би се обезбедило да затворске службе здравствене заштите у објектима које је посетио Комитет, као и друге затворске лекарске службе у другим деловима Србије, у потпуности извршавају своју улогу у спречавању неадекватног поступања и мучења у складу са горе наведеним запажањима и обезбеде следеће:

- да лекари укажу на крају својих извештаја о трауматским повредама, кад год могу то да ураде, на сваку узрочну повезаност између једног или више објективних лекарских налаза и изјава предметног лица;
- да извештаји о трауматским повредама који се тичу повреда које су вероватно настале злостављањем (чак и у одсуству изјава) буду аутоматски прослеђени телу надлежном за спровођење истрага, укључујући и кривичне истраге о тој ствари, без обзира на жеље предметног лица у питању;
- да лекари посаветују предметног затвореника да писање таквог извештаја потпада под оквир система за спречавање злостављања, да тај извештај мора да се аутоматски проследи јасно одређеном истражном телу и да такво прослеђивање не замењује подношење притужбе у одговарајућем облику.

Такође би било препоручљиво да затворски лекари могу, у редовним временским размацама, да добијају повратне информације о мерама које су предузела релевантна тела везано за поступање по њиховим прослеђеним извештајима.

Прослеђивање релевантних информација надлежним тужилаштвима и судским органима од суштинске је важности за борбу против некажњавања полицијских службеника. У окружним затворима у Београду и Новом Саду, информације о лицима која су показала повреде и навела неадекватно поступање полиције по пријему у затвор, достављене су судији за претходни поступак и надлежном тужиоцу у случају пријема лица са видним повредама. Иако постоји потреба за бољим евидентирањем повреда, као и да лекари дају јасније изјаве у погледу компатибилности утврђених повреда и навода о неадекватном поступању, ово се ипак сматра позитивним развојем догађаја. Наравно, да би то било делотворно, то од судије или тужиоца захтева да се лате решавања случајева, што није био случај у време посете. Ни у једном другом посећеном затворском објекту нису примећене повреде на новопримљеним затвореницима које би биле исправно евидентирани или пријављене тужилаштву и судским органима.

Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму кораке у свим затворима да се уведе јасна пракса извештавања правосудних органа о свим случајевима наводног неадекватног поступања у којима су евидентирани повреде.⁸²

ЦПТ препоручује да се затворска управа Окружног затвора у Београду, као и других затворских установа, подсети на њихову обавезу да обавесте надлежне тужилачке органе о свим случајевима новопримљених затвореника са повредама које указују на могуће злостављање полиције.⁸³

ПРЕПОРУКА

Уколико на првом лекарском прегледу лица лишеног слободе по пријему у Завод лекари уоче повреде које указују на злостављање или лице лишено слободе наведе да је било злостављано, КПЗ Крагујевац ће о томе обавестити надлежно јавно тужилаштво. Тужилаштву ће се доставити и релевантна документација (писмена изјава, службене белешке, документација о повредама и друга).

⁸² Србија: Посета ЦПТ 2017, пар. 60. – 61.

⁸³ Србија: Посета ЦПТ 2021, пар. 86.